

3. Кожан В.В. Класифікація особистих прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 35. Частина I. Том 1. С.24-27.

4. Сущенко В.М. Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Наукові записки*. 2012. № 129. С. 28-32.

5. Сидорук Ю.М. Механізми захисту прав людини та громадянина: сутність і перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Випуск 682. Правознавство. С. 33-35.

Чорнооченко Світлана Іванівна
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ПРАВО НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина гарантується Конституцією України (ч. 3. ст 9) [1].

Відповідно до прийнятого у 2004 році Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [2], з урахуванням прагнення України увійти до єдиного європейського соціально-правового простору питання дотримання, охорони та захисту соціальних і економічних прав та охоронюваних інтересів людини набувають неабиякого значення.

У теперішній час діють міжнародні суди, до яких можуть подавати скарги індивіди щодо захисту своїх соціально-економічних прав. Але існує ряд проблем при реалізації права на судовий захист за даною категорією прав людини на міжнародному рівні. Перш за все, до них можна віднести недостатньо чітке врегулювання цих прав у міжнародних багатосторонніх конвенціях, відсутність в деяких регіонах спеціалізованих судів з

прав людини, які б розглядали індивідуальні скарги на порушення державами соціально-економічних прав людини.

Однією з найбільш розроблених та результативних європейська система захисту прав людини. Значну роль у її створенні відіграла Рада Європи (РЄ). На базі РЄ створені механізми європейської конвенційного та судового захисту прав людини. Європейський суд з прав людини (далі — Європейський суд) виступає в якості контрольного механізму РЄ щодо дотримання основних, в тому числі й соціально-економічних прав людини.

Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (далі — Конвенція) була підписана 4 лютого 1950 р. в межах Ради Європи. Сформульовані у Конвенції права та свободи стосуються відносин між особою та державою, тому позов може бути поданий тільки до держави. Скарга до Європейського суду можлива тільки за умов використання всіх внутрішніх способів та засобів правового захисту. Кожному міжнародному рішення Суду повинна передувати спроба мирового врегулювання спору на засадах дотримання прав людини.

Також деякий час юрисдикція Європейського Суду (а разом з тим й правова ефективність Конвенції) відповідно до ст. 46 (у редакції до 1998 р.) Конвенції залежали від додаткових заяв про згоду держав-учасниць визнавати обов'язкову юрисдикцію Суду. Крім того, Комітет міністрів іноземних справ, який здійснює нагляд за виконанням рішень Суду, не мав ніякого механізму безпосереднього впливу на відповідну державу. З листопада 1998 р. ця юрисдикція стала безумовно обов'язковою. На сьогодні прийнято дванадцять додаткових протоколів, більшість з яких була визнана державами-учасниками. Отже, Конвенція, безумовно, розширила можливості індивідуального захисту, але, з іншого боку, не може серйозно протидіяти систематичним порушенням прав людини.

Протокол №11, який набрав чинності 1 листопада 1998 р. та ратифікований 40 державами-членами РЄ, по новому сформулював не тільки загальний контрольний механізм Конвенції (р. II, ст.ст.19-56). Ним також була вирішена проблема, що призводила до слабкості цієї системи: з цього часу до Суду можуть передаватися індивідуальні скарги незалежно від відношення до них держави-

учасника (ст.34), індивідуальні скарги прирівнюються до скарг держав (ст.33). Крім того, держави-учасниці зобов'язуються виконуватися постанови Суду (ст.46).

Європейський Суд може скасувати будь-яке судове рішення та вимагати від законодавця конкретної держави перегляду чинного законодавства. Судова практика Суду як міжнародного органу не могла базуватися на будь-якому національному законодавстві, тому Європейським Судом було створене європейське прецедентне право [3, с. 246]. А це, у свою чергу, покладає на будь-яку державу, яка вступає до РС, серйозні зобов'язання щодо внесення відповідних змін, що витікають з прецедентного права Суду з прав людини, до національного законодавства. Такий контрольний механізм в межах РС, який забезпечується відповідними процедурними механізмами, сприяє уніфікації юридичних систем європейських країн у галузі захисту прав та основних свобод людини.

Але на сьогодні, не зважаючи на наявність комплексу відповідних норм щодо визначення правового режиму рішень Європейського суду, що містяться в Конституції України (ст.8,9), Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [4] від 23 лютого 2016 р. та інших законодавчих актах, постає ряд питань теоретико-практичного характеру щодо режиму судового прецеденту міжнародного юрисдикційного органу у вітчизняному законодавстві та судовій практиці.

Отже, ми можемо говорити про те, що таким чином формується наднаціональна судова влада. Держави, які приймають участь у цьому процесі, по суті відмовляються від абсолютизації державного суверенітету. Незважаючи на всі недоліки, судова система захисту соціально-економічних прав та свобод людини є найбільш ефективним механізмом відновлення порушених прав, а Європейський суд з прав людини є однією з основних структур у регіоні для захисту прав людини на наднаціональному рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 р. № 254 к/96ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96

2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 №1629-IV // ВВР. 2004. №29. Ст.367.

3. Капицын В.М. Права человека и механизмы их защиты [Текст] / В.М.Капицын. М. 2018. 287с.

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2016 № 3477-IV // ВВР. 2016. №30. Ст.260.

Чурніта Ганна Вікторівна

професор кафедри цивільно-правових

дисциплін Національної академії

внутрішніх справ, доктор юридичних наук,

професор

ЗАСТОСУВАННЯ СУДОМ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З МЕТОЮ ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства одним із пріоритетних напрямів державної політики в Україні є захист сімейних прав та інтересів. Досягнення цієї мети забезпечується за допомогою різних правових засобів, серед яких особливе місце посідає судовий захист, адже саме суду законодавцем надано найбільш широкі повноваження в зазначеній сфері, порівняно з іншими юрисдикційними органами.

Відповідно до ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення.

Завданням судового захисту сімейних прав та інтересів є відновлення порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Відповідне завдання реалізується судом, у тому числі з метою зміцнення сім'ї, утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки, а також